

AMKEN hallituksen puheenjohtaja Leena Linnainmaan puhe
”Ammatillinen koulutus on asiakkaitaan varten” 13.3.2019 AMKEpäivillä Helsingissä

Hyvät AMKEpäivien osallistujat,

Eduskuntavaaleihin on aikaa 32 päivää. Vaalit ovat työelämäyhteistyön ohella AMKEpäivien pääteema. Huomisessa ammattiosaaminen2023-paneelissa kuulemme puolueiden ja työelämän järjestöjen näkemyksiä ammatillisen koulutuksen ja osaamisen roolista tulevalla vaalikaudella.

Toisin kuin eduskuntavaalien kynnyksellä neljä vuotta sitten, meillä on nyt paljon paremmat valmiudet kohdata toimintaympäristömme muutokset ja palvella asiakkaitamme.

Ammatillisen koulutuksen uudistus on haastanut yhdessä koulutusleikkausten kanssa kykymme sopeutua uuteen. Ensimmäiset asiakaskyselytutkimusten tulokset ovat kuitenkin rohkaisevia. Ne kertovat, että ongelmista huolimatta olemme myös onnistuneet monissa asioissa.

Toisaalta suurimmat muutospaineeet ammatilliselle koulutukselle eivät tule reformista tai organisaatiouudistuksista, vaan muuttuvasta toimintaympäristöstä. On hyvä tiedostaa, että tulevaisuudessa tämä vauhti vain kiihtyy.

Asiakkaat ovat ammatillisen koulutuksen olemassaolon oikeutus. Palvelutehtävämme edellyttää asiakaslähtöistä toimintakulttuuria. Tämä ei synny tyhjästä, vaan se vaatii jokaiselta koulutuksen järjestäjältä omaa selkeää visiota, missiota ja strategiaa.

Hyvät kuulijat,

Vanha suomalainen perushyve on ollut, että ensin tutkitaan ja vasta sitten hutkitaan. Tämä on unohtunut moneen kertaan ammatillisesta koulutuksesta käydyssä julkisessa keskustelussa.

Nyt on kuitenkin ammatillinen koulutus myös tutkittu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi tammikuun lopussa ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimuksen tulokset ja päätelmänä on, että ammatillisen koulutuksen asiakaskunta on varsin tyytyväistä. Tätä tukevat myös opiskelijapalautteen tulokset.

Myönteisin mielikuva ammatillisesta koulutuksesta on ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla nuorilla. Suurin osa on haluamassaan opiskelupaikassa ja opiskelu on vastannut odotuksia. Myös aikuiset opiskelijat ovat motivoituneita ja tekisivät saman valinnan uudestaan.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Työnantajatkin arvostavat ammatillista koulutusta, vaikka toteavat valmistuvissa olevan suuriakin yksilöllisiä eroja osaamisessa, itseohjautuvuudessa ja työelämän perustaitojen hallinnassa.

Maaliskuussa julkaistiin ensimmäiset opiskelijapalautteen tulokset, joiden mukaan 79 prosenttia opiskelijoista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä työelämässä opiskeluun.

Näistä tuloksista voimme olla ylpeitä.

Mitä mielikuvatutkimus sitten kertoo yhteishakuikäisten nuorten eli mahdollisten tulevien asiakkaiden mielipiteistä ammatillisesta koulutuksesta?

Huolta herättää ammatillisen koulutuksen vetovoiman huono kehitys. Vuonna 2016 ammatilliseen aikoi yhdeksäsluokkalaisista hakea 36 prosenttia, viime vuonna vastaava luku oli 29 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaisista ja heidän vanhemmistaan peräti 60 prosenttia piti lukiota selkeänä ykkösvaihtoehtona perusopetuksen jälkeen.

Ammatillisen takamatkaa kiinnostavuudessa ei selitä tiedon puute, sillä valtaosa yhdeksäsluokkalaisista ja heidän vanhemmistaan kokee saaneensa riittävästi tietoa ammatillisesta koulutuksesta. Kaikkein mieluiten nuoret kuuntelevat nuoria eli opiskelijoiden tai jo valmistuneiden kokemuksia opinnoista ja eri ammateista. Olisi tärkeää, että alumnitoiminta yleistyisi ammatillisessa koulutuksessa. Korkeakouluissa alumnit ovat tärkeä linkki nopeasti muuttuvaan työelämään ja voimavara oppilaitoksen toiminnan kehittämisessä.

Vetovoimainen ammatillinen koulutus on koulutuksen järjestäjien ja työelämän etu. Siksi myös sen ylläpitämiseen ja edistämiseen tulisi hakea yhä enemmän ratkaisuja yhteistyössä. Vetovoimaa ei voi ulkoistaa, se täytyy luoda itse.

Hyvät kuulijat,

Korkeakouluvision mukaan vuonna 2030 vähintään puolet väestöstä suorittaa korkeakoulututkinnon. Riittävä korkeakoulutettujen määrä ja työelämän tarvitsema monipuolinen osaaminen saavutetaan vahvistamalla ja sujuvoittamalla väyliä ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin.

TATin Nuorten tulevaisuusraportin mukaan lähes puolet ammatillisen koulutuksen opiskelijoista

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry

suunnittelee hakevansa ammattikorkeakouluun ja 12 prosenttia yliopistoon valmistumisensa jälkeen. Valtaosa lukiolaisista tähtää yliopistoon. Tämä tarkoittaa, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden merkitys kasvaa ammattikorkeakouluille.

Perustutkinnon suorittaneiden todistusvalinta ammattikorkeakouluihin on tärkeä kehitysaskel. Monilla aloilla väyläopinnot sujuvoittavat jatkamista korkeakouluopintoihin, mutta ne ovat paikallisia ratkaisuja. Väyläopintoja tulee kehittää ja laajentaa siten, että siirtyminen olisi mahdollisimman toimivaa riippumatta opiskelijan asuinpaikasta.

Jatkossa monipuoliset väylät myös yliopistoon tulee olla aidosti mahdollisia ammatillisen tutkinnon suorittaneille.

AMKEN missiona on kehittää koulutusta muuttuvaan työelämään. Uudistunut ammatillinen koulutus tarjoaa työkaluja työelämän tarpeisiin. Rahoitusmallin voidaan katsoa jopa velvoittavan tähän. Opiskelijapalaute ja tuleva työelämäpalaute antavat arvokasta tietoa koulutuksen järjestäjille oman toiminnan kehittämiseen.

Rahoitusmalliin sisältyvä työelämäpalaute on tarkoitus ottaa käyttöön ensi vuonna. On tärkeää, että valmistelutyössä kuullaan työelämän ääntä. Onnistunut työelämäpalaute tukee koulutuksen järjestäjien ja työelämän yhteistyötä. Myös palautteen keräämisen tulee olla sujuvaa.

Suomen Yrittäjien loppuvuodesta julkaisema kysely kertoo yritysten positiivisista yhteistyökokemuksista ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa. Jopa 82 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä yhteistyöhön. Kritiikkiäkin oli, 12 prosenttia vastaajista ei ollut tyytyväisiä yhteistyöhön.

Suurimpana haasteena on, että yritykset eivät tunne riittävästi ammatillisen koulutuksen palveluita. Yhteisen kielen ja ymmärryksen saavuttamiseksi tarvitaan vielä paljon työtä. Suurin osa uusista työpaikoista syntyy pk-yrityksiin, joilla ei ole omia HR-osaajia tai koulutusohjelmia. Tämän osaamiskohtaannon ratkaisemisessa ammatillisella koulutuksella on näytön paikka.

AMKEN tavoitteena on tulevilla hallituskaudella tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksen ulottaminen myös ammatilliseen koulutukseen korkeakoulu yhteistyön kautta. Toistaiseksi TKI-toiminta on rajattu korkeakouluille ja yliopistoille.

Koulutuksen järjestäjillä on yritysten kanssa laajat ja monipuoliset yhteistyöverkostot, joilla olisi annettavaa myös korkeakouluille. Parhaimmillaan kumppanuus kehittää koko yrityksen liiketoimintaa. Näitä palveluita ovat esimerkiksi rekrytointi, henkilöstön osaamisen, esimiesten johtamisen tai työhyvinvoinnin kehittäminen.

Hyvä ammatillisen koulutuksen väki,

Tulevalla hallituskaudella tavoitteena on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin. Tälle on niin puolueiden, kuin työelämän järjestöjen vahva tuki. Työllisyysasteen nostaminen nykyisestä 72,5 prosentista on vaikeaa. Helpot keinot ovat jo käytetty tämän vaalikauden aikana.

Onneksi ammatillinen koulutus voi myös tässä kohtaa tarjota ratkaisuja kouluttamalla uusia osaajia ja vahvistamalla yritysten osaamista. Tämä ei onnistu kuitenkaan nykyresursseilla. Taloudellisen kasvun ja työvoiman saatavuuden tukemiseksi perusrahoitusta on nostettava vähintään 10 prosentilla.

Suomessa oli tammikuussa noin 180 000 työtöntä. Toisaalta avoimia työpaikkoja oli viime vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä noin 41 000. Kohtaanto-ongelma on siis merkittävä. Ikäluokkien pientyminen ja huoltosuhteen heikentyminen edellyttävät työperusteisen maahanmuuton lisäämistä, jotta yritysten kasvua voidaan tukea ja hyvinvointipalvelut turvata ikääntyvälle väestölle.

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli maahanmuuttajien koulutuksessa ja osaamisen kehittämisessä. Vaikuttavuuden tehostamiseksi tarvitaan lisää vieraskielistä tutkintokoulutusta, jotta voimme vastata asiakkaittemme kysyntään.

Uudistuneessa rahoitusmallissa strategiarahoituksen tarkoituksena on tukea ja ohjata ammatillisen koulutuksen järjestäjiä toimintansa kehittämisessä ja uudistamisessa koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti.

Käytännössä strategiarahoitus on ollut kahden ensimmäisen vuoden aikana uuden lainsäädännön toimeenpanoon jaettava lisärahoitusta. Ongelmana on myös rahoituksen sisällöllinen ennakoitumattomuus.

Tähän on saatava muutos. Rahoituksen täytyy tukea pitkäjänteistä ja tavoitteellista kehittämistä, joka vastaa koulutuksen järjestäjän ja sen asiakkaiden tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on perustellut strategiarahapäätöksiä ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanolla. AMKE on saanut ministeriöstä viestiä, että seuraava rahoituskierron vastaisi paremmin tarkoitustaan. Tämä edellyttää meiltä kaikilta aktiivista osallistumista toimivan

käytännön luomiseksi.

Hyvät AMKEpäivien osallistujat,

Ammatillisen koulutuksen asiakkaita ovat opiskelijat ja työelämä. On tärkeää ymmärtää, että asiakkaillamme on monenlaisia tarpeita, joihin tarvitaan räätälöityjä osaamisratkaisuja. Tämä on osoitus ammatillisen koulutuksen roolin monimuotoisuudesta - ei ainoastaan suomalaisessa koulutusjärjestelmässä, vaan koko yhteiskunnassa.

Seuraavalla hallituksella on jälleen edessään monia suuria haasteita. Toivottavasti sillä on myös viisautta nähdä koulutuksen arvo näitä haasteita ratkaistaessa.

Ammatillinen koulutus tarvitsee riittävät resurssit ja työrauhan, jotta voimme keskittyä ydintehtäväämme: kehittämään osaamista muuttuvan työelämän tarpeisiin.

Toivotan teille antoisia AMKEpäiviä!